

Савченко С. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФІЗИКО-ХІМІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МЕТАЛІВ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядаються питання щодо модернізації освітнього простору майбутніх вчителів технологій та основні підходи до вивчення фізико-хімічних властивостей металів, доцільність оптимального використання металів при заданих умовах.

Ключові слова: металознавство, вчитель технологій, фізико-хімічні властивості металів.

Врахування основних підходів по вивченню фізико-хімічних властивостей металів на підготовку майбутніх вчителів технологій за для оптимізації та удосконалення знань з металознавства. Модернізація програми навчального матеріалу з дисципліни металознавство.

Мета статті: розглянути питання щодо модернізації освітнього простору майбутніх вчителів технологій та визначити основні підходи до вивчення фізико-хімічних властивостей металів.

Вивчення металознавства в педагогічних університетах, де здійснюється підготовка вчителів технологій, відбувається не в такому обсязі та рівні, ніж у спеціалізованих технічних ВНЗ, тобто не так глибоко та досконало.

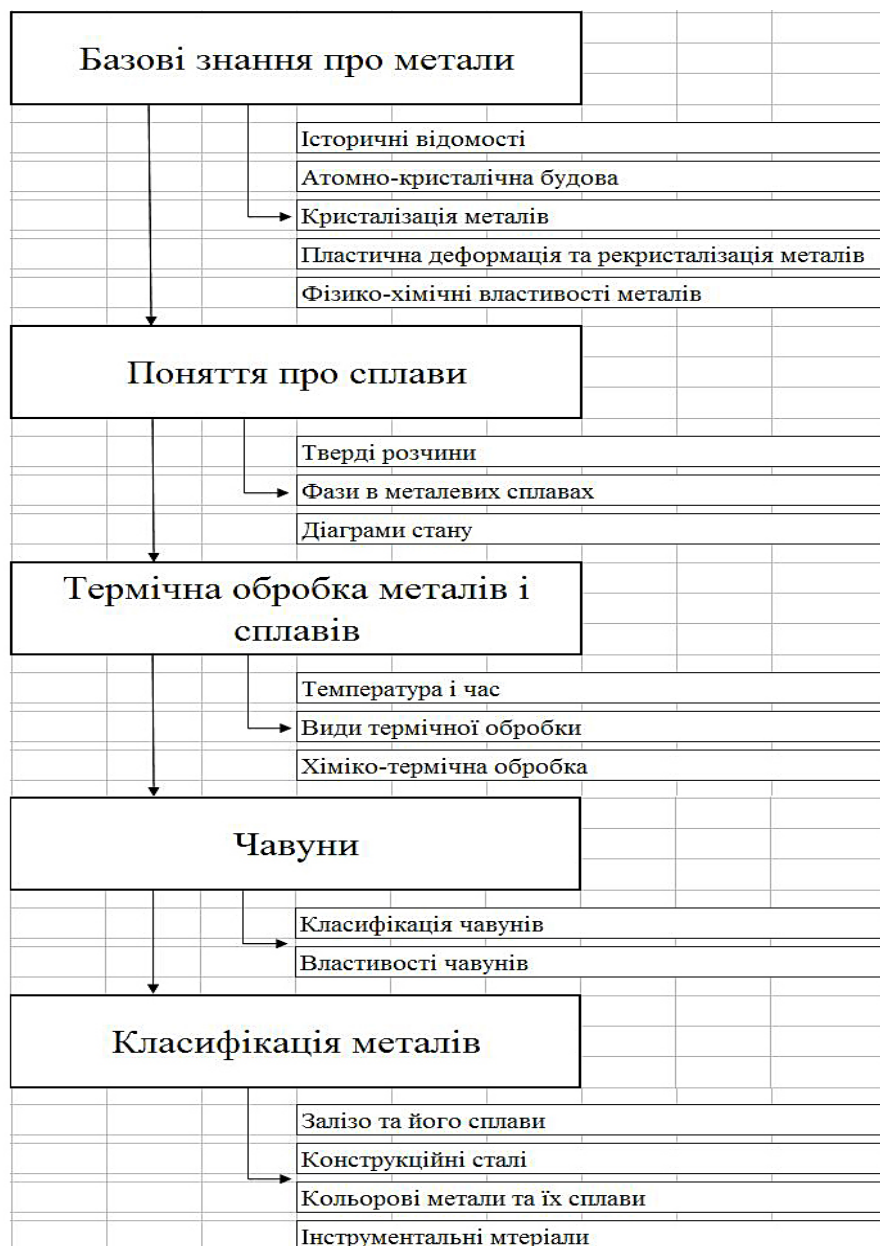
Проаналізуємо глибше стан вивчення металознавства в педагогічному університеті майбутніми вчителями технологій. Обізнаність вчителів технологій з проблем металознавства повинна бути на високому рівні, адже воно посідає чільне місце у питаннях підготовки спеціалістів цього напрямку. Металознавство тісно пов'язане з іншими дисциплінами, такі як креслення, практичні заняття в майстернях, де є безпосередній контакт з металевими виробами, технічна механіка, машинознавство, технологія обробки металів різанням, фізика, електротехніка та багато іншого. Сучасна наука і техніка, високі технології та виробництво в значній мірі базується на використанні існуючих та розробці нових сплавів і матеріалів. Висока ефективність такого використання без фундаментальних знань в області металознавства неможлива [3].

Щоб розробити систему вивчення металів, їх властивостей та залежність від зовнішніх або внутрішніх факторів, належним було б створити ефективну модель вивчення дисципліни "металознавство" в педагогічних університетах, від базового до сучасного. Можна погодитись, що всі питання з напрямку металознавство для підготовки майбутніх вчителів технологій охоплювати не обов'язково. Деяким матеріалом, який відноситься до складних, поглиблених знань з металознавства для спеціалістів цієї науки, можна нехтувати. Складні теми, які пересікаються з фізичною хімією металів і сплавів, які в майбутньому не знадобляться для практичної діяльності вчителям технологій, також не будуть доцільним для вивчення та займатимуть не малу частку часу в початковому процесі.

В основу плану поетапного вивчення металознавства студентами педагогічних ВНЗ покладено отримання знань в процесі навчання, для того щоб відбувалось чітке розуміння матеріалу та можливість використати на практиці. Вивчення металознавства починається з атомної будови металу, росту кристалів, кристалізації і так далі. Не розуміючи базової основи мікросвіту металів, їх фізико-хімічних властивостей, неможливо повноцінно оволодіти знаннями з більш складніших тем. Таблиця 1.

Таблиця 1

Структурована модель знань з металознавства

Важливою умовою, є включення в програму новітніх технологій виробництва металів і сплавів, металургійні особливості сьогодення, винайдення та використання нових металевих матеріалів. Сьогодні впевнено можна назвати наше століття не тільки бурхливим розвитком інформаційних технологій, а й століттям еволюції заліза.

Залізо – одне з основних будівельних матеріалів сьогодення. Постійно ведуться пошуки металів і сплавів задовольняючих потреби людства і технічного прогресу. Без заліза та його сплавів не обходиться сьогодні жодна галузь виробництва, транспортна, суднобудівельна, космічна, будівельна та інші сфери людської діяльності.

Від фізико-хімічних властивостей металів залежить, де ми будемо використовувати той, чи інший метал. Здебільшого властивості металів сильно відрізняються, але деякі метали є дуже схожими за своїми характеристиками, тому перед використанням певного металу чи сплаву на його основі детально вивчають їх фізико-хімічні властивості.

Наприклад: є два схожих за своїми властивостями метали, але собівартість одного з них є значно дорожчою, припустимо цього елемента у відсотковому значенні менше знаходиться в земній корі, таким чином вибір зупиняється на більш дешевому матеріалі. Але якщо властивості одного із схожих металів все ж таки кращі, він є дорожчим, а нам потрібні високоточні результати експерименту, то використовують метал з кращими властивостями.

Щоб детальніше пояснити фізико-хімічні властивості металів розглянемо на прикладі таблиці 1.

Таблиця 1.

Зведені відомості про фізико-хімічні властивості деяких металів

Метал	Коефіцієнт лінійного розширення K^{-1}	Твердість, НВ (МПа)	Границя міцності, МПа σ	Питомий опір $\rho(Ом \cdot м)$	Питома вага, $\gamma \frac{Н}{м^3}$	Температура плавлення $^{\circ}C$	Питома теплоємність C_p $\frac{Дж}{Кг \cdot К}$	Тепло-провідність $\lambda \frac{Вт}{м \cdot К}$
Метали з невисокою і низькою температурою плавлення								
Цинк Zn	$39,7 \cdot 10^{-3}$	412	200-250	$5,9 \cdot 10^{-8}$	69903	419,6	380	(300 К) 116
Кадмій Cd	$29,8 \cdot 10^{-6}$	160	64	$7,4 \cdot 10^{-8}$	84770	321,1	225,02	(300 К) 96,9
Олово Sn	$26,7 \cdot 10^{-6}$	38,3-41,2	16,6	$1,2 \cdot 10^{-7}$	71638	231,9	230	(300 К) 66,8
Метали з середнім значенням температури плавлення								
Мідь Cu	$16,8 \cdot 10^{-6}$	350	220-240	$1,7 \cdot 10^{-8}$	87514	1083,4	395	(300 К) 401
Алюміній Al	$24,56 \cdot 10^{-6}$	170	50-60	$2,5 \cdot 10^{-8}$	26460	660,24	896	(300 К) 237
Залізо Fe	$12 \cdot 10^{-6}$	350-450	170-210	$8,7 \cdot 10^{-8}$	75500-77500	1539	460	(300 К) 80,4
Тугоплавкі метали								
Вольфрам W	$4,5 \cdot 10^{-6}$	2570	1510	$5,5 \cdot 10^{-8}$	189140	3422	195	(300 К) 173
Хром Cr	$8,24 \cdot 10^{-6}$	1060	410	$41,4 \cdot 10^{-8}$	70462	1890	461	(300 К) 93,9
Ванадій V	$10,6 \cdot 10^{-6}$	700	120	$24,8 \cdot 10^{-8}$	59878	1887	502	(300 К) 30,7
Титан Ti	$8,5 \cdot 10^{-6}$	1000	256	$42 \cdot 10^{-8}$	44492	3287	514	(300 К) 21,9
Благородні метали								
Срібло Ag	$19,5 \cdot 10^{-6}$	370-420	290	$1,6 \cdot 10^{-8}$	102900	962	230	(300 К) 429
Золото Au	$14,2 \cdot 10^{-6}$	180	100-140	$2,2 \cdot 10^{-8}$	189336	1064,58	129	(300 К) 318
Платина Pt	$9 \cdot 10^{-6}$	470	143	$9,8 \cdot 10^{-8}$	210210	1772	133	(300 К) 71,6

Однією із важливих характеристик металів є температура плавлення.

Від температурних даних металу чи сплаву залежить середовище та умови його використання.

Температура плавлення – це температура, при якій метал переходить з твердого стану в рідкий. При цій температурі руйнується кристалічна ґратка металу.

Розглянемо температуру плавлення деяких металів. Метали з високою температурою плавлення (W, Cr, V, Ti) використовують у відповідному середовищі при високих температурах, а отже використання металів з невисокою температурою плавлення (Sn, Cd) в подібних умовах неможливе. З цього формулювання випливає, що використання металів з високою температурою плавлення в середовищах з невисокою температурою не є доцільним. За температурою плавлення можна поділити метали на тугоплавкі, метали з

середнім значенням температури плавлення та метали з невисокою і низькою температурою плавлення.

Тугоплавкі метали використовують для термодар, для електровакуумних приладів, де робоче середовище може досягати 2500°C . В цих металах, як правило, висока корозійна стійкість та твердість. Метали з середнім значенням температури плавлення використовуються в електротехніці, машинобудуванні, в ювелірній промисловості та інших галузях. Метали з невисокою і низькою температурою плавлення використовують здебільшого при кімнатних температурах або близькими за значенням. Вони можуть бути домішками в сплавах, для покращення чи досягнення певних властивостей.

Від твердості та границі міцності залежить при яких навантаженнях буде використовуватись деталь. За твердістю метали теж дуже відрізняються один від одного. Найтвердішим металом є хром, який дряпає скло. За ним іде вольфрам, нікель та ін. До найм'якіших металів належать калій і натрій, які легко ріжуться ножом. Дуже м'яким є також свинець [1]. Вироби з високою твердістю можна піддавати великому навантаженню, ніж м'які метали і сплави. Розглянемо на прикладі сірих чавунів, які мають високу твердість, знайшли своє місце в області з великим навантаженням, тобто сірі чавуни погано піддаються стисканню. А от границю міцності сірих чавунів можна прирівняти до нуля, їх відносне видовження $S < 0,5\%$. Це значить що сірі чавуни легко руйнуються при розтягуванні, це відбувається за рахунок графітових включень (рис. 1). Сірі чавуни утворюються при повільному охолодженні, внаслідок цього графіт в його складі формується в, так звані, пластини з гострими кінцями, саме ці кінці пластин є активними концентраторами внутрішніх напружень, де і відбувається руйнування [2].

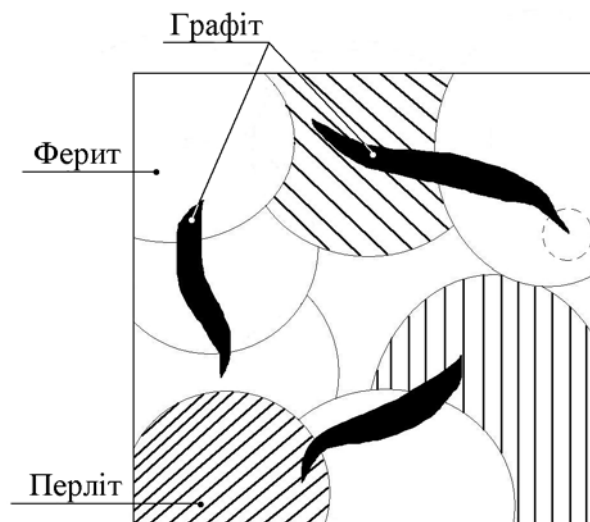

Рис. 1. Сірий чавун на ферито-перлітній основі

Висновок. Проаналізувавши деякі фізико-хімічні характеристики металів, робимо висновки, що для вдалого використання металів і сплавів в заданих умовах, детально вивчаються їх фізико-хімічні властивості. При таких умов, вчитель технологій повинен враховувати особливість подачі навчальної інформації учням. В ході навчального процесу на уроках технологій потрібно враховувати не тільки загальні відомості про метали і сплави, їх класифікацію, фізико-хімічні властивості, а й новітні розробки та модернізації з галузі металознавства.

Використана література:

1. Гуляев А. П. Металловедение. Учебник для вузов. 6-е изд., перераб. и доп. М. : Металлургия, 1986. – 544 с.
2. Лахтин Ю. М., Леонтьева В. П. Материаловедение : учебник для машиностроительных вузов – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Машиностроение. 1980. – 493 с., ил.
3. Металознавство: підручник / О. М. Бялік, В. С. Черненко, В. М. Писаренко, Ю. Н. Москаленко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : ІВЦ “Видавництво “Політехніка”, 2010. – 384 с.

Савченко С. А. Основные подходы по изучению физико-химических свойств металлов будущими учителями технологий.

В статье рассматриваются вопросы по модернизации образовательной среды будущих учителей технологий и основные подходы по изучению физико-химических свойств металлов, целесообразность оптимального использования металлов при заданных условиях.

Ключевые слова: *металловедение, учитель технологий, физико-химические свойства металлов.*

Savchenko S. O. The main approaches to studying the physicochemical properties of metals, future teachers of technology.

In this article discussed the questions of the modernization of the educational environment the future teachers of technology and the basic approaches to study the physico-chemical properties of metals, the appropriateness of the optimal using of metals under the given conditions.

Keywords: *metallurgy, teacher of technologies, physicochemical properties of metals.*

Сергієнко О. В.

**Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

СОЦІАЛЬНІ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЧИННИКИ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНА ТВОРЧІСТЬ”

Одне з основних положень сучасної психолого-педагогічної науки полягає в тому, що вдосконалення процесу формування і розвитку особистості можливо лише за умови здійснення особистісно-орієнтованого навчання, при якому освітній процес стає для студента особистісно значущим. Дослідження особистісно-орієнтованого навчання необхідно здійснювати, виходячи з тісного взаємозв'язку теорії пізнання та особистісного розвитку.

Організація особистісно-орієнтованого навчання потребує переорієнтації: від спрямованості на запам'ятовування готових знань необхідно перейти до формування особистісних новоутворень, вміння творчо навчатись, опрацьовуючи наукові знання і суспільний досвід стосовно до потреб практики.

Ключові слова: *освіта, особистісно-орієнтоване навчання, особистість, декоративно-прикладна творчість, навчальний процес, педагогічні чинники, формування особистості, студент, викладач.*

Декоративно-прикладна творчість є одним з найдавніших видів художньої діяльності людини. Це невід'ємна складова частина матеріально-духовної культури народу, історична основа, на якій розвивалася і розвивається світова художня культура. До декоративно-прикладної творчості належать одяг, меблі, хатнє начиння, тобто світ речей, котрим користується людина в своєму побуті. Жодна зі сфер творчої діяльності людини не має такого могутнього засобу художньої виразності, як декоративно-прикладна творчість.

Мета статті полягає у виявленні педагогічних умов, за яких освітній процес під час вивчення курсу “Декоративно-прикладна творчість” стає для студента особистісно